

Ján Prokop

* 1920

Životná cesta pána Prokopa sa začala v Kriváni pri Detve v rodine roľníka. Po úspešnom ukončení štúdia na gymnáziu v roku 1941 pokračoval v štúdiu na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave, ktoré dokončil v roku 1946. Ako študent na vlastnej koži zažil búrlivú atmosféru života počas Slovenského štátu, Slovenského národného povstania i po ňom. Kvôli účasti na vysokoškolskej akcii bol zatknutý a vyšetrovaný ŠtB, no vďaka amnestii sa vyhol súdu. Po ukončení štúdia pracoval v civilnom letectve. O niekoľko rokov neskôr ho Štátna bezpečnosť zatkla a po sérii výsluchov a vykonštruovanom procese ho odsúdili na dva roky väzenia. Trest si odpykával v Leopoldove a v Jáchymove, kde bol nútený ťažko pracovať v uránových baniach. Približne po roku väzenia rozhodol Najvyšší súd v Prahe o zvýšení jeho trestu z dvoch na pätnásť rokov. Po ťažkých deviatich rokoch strávených za mrežami ho prepustili na slobodu, a tak sa po dlhých rokoch čakania mohol oženiť so svojou snúbenicou. Narodili sa im dvaja synovia. Popri práci sa tajne venoval akustike a ozvučil štyridsaťjeden kostolov na Slovensku.

Obludné rozhodnutia obludného systému zasiahli počas totality do životov mnohých. Svedčí o tom aj príbeh nášho pamätníka. Okrem iného si vo svojom rozprávaní spomína na slová svojich vyšetrovateľov: „Ty môžeš na súde povedať, čo chceš, oni ťa tak odsúdia, ako my napíšeme.“ Monsterproces mu zobral slobodu, zdravie, právo na dôstojný život a rodinu. Mnohí z nás si v dnešnej dobe takéto situácie nedokážu ani len predstaviť. Práve preto vám ponúkame príbehy pamätníkov a možnosť rôznymi spôsobmi s nimi pracovať.

podcast

príbeh

Aktivita 1

List z väzenia

Cieľová skupina: základná škola, stredná škola

Téma: príbehy 20. storočia, totalita, monsterprocesy, ľudské práva a slobody, empatia, vnímavosť, hodnoty

Cieľ: Prostredníctvom príbehu poukázať na nebezpečenstvá totalitného režimu. Rozvíjať čitateľskú gramotnosť, tvorivé písanie. Posilňovať hodnotové kompetencie. Zmysluplne prepájať našu minulosť so súčasnosťou.

Pomôcky: príbeh pamätníka, internet, záznamový hárok, pero

Postup

- Žiakov čo najpútavejšie oboznámime s príbehom pamätníka.
- Poroprávame sa o tom, čo sa z príbehu dozvedeli. Konfrontujeme ich doterajšie znalosti s faktami a informáciami interpretovanými v príbehu. Pýtame sa žiakov, čo boli pre nich najprekvapujúcejšie informácie, čomu nerozumeli, aké informácie sú v rozpore s tým, čo doteraz vedeli.
- Pozornosť žiakov upriamime na časti príbehu približujúce obdobie, ktoré pamätník strávil vo väzení: Nečakané zatknutie a vykonštruovaný proces, Ťažký väzenský život, Krivé obvinenie, Riskantná misia, Prekvapivé oslobodenie.
- Podrobne si preštudujeme tieto časti príbehu a vyzveme žiakov, aby si predstavili, že by sa ocitli v koži Jána Prokopa v čase jeho väzenia.
- Zadáme im úlohu naštudovať si informácie o tomto období našich dejín i o podmienkach, ktorým čelili účastníci monsterprocesov, ktorí boli nespravodlivo odsúdení a väznení v ťažkých podmienkach.
- V nasledujúcej časti ich vyzveme, aby naformulovali list z väzenia, ktorý by v tom čase mohol napísať pamätník. V liste majú popísať podmienky väzenia, pocity, s ktorými pamätník zápasí, i život, ktorý vo väzení prežíva. Majú tiež uviesť, čo im (v roli Jána Prokopa) najviac pomáha prežiť to peklo, zdieľajú svoje (teda akoby pamätníkové) želania a pod.

Alternatíva: Napísať list v zašifrovanej podobe tak, aby ho cenzori, strážnici, príslušníci Štátnej bezpečnosti, nedokázali rozlúštiť.

- Žiakom vytvoríme dostatok času na oboznámenie sa s príbehom i získanie informácií o danej problematike a historických faktoch. Úlohu môžeme zadať aj ako domácu, projektovú úlohu.
- Po splnení úlohy žiakov požiadame o prezentáciu listov z väzenia. Pozorne sa navzájom počúvame a sledujeme, ako sú schopní reflektovať dobu, príbeh pamätníka a prepojiť ho s tvorivým písaním pri písaní listu.
- Spoločne môžeme pripraviť informačnú tabuľu so získanými historickými informáciami, výstavu vytvorených listov, blog na internete, príspevok na stránke školy.
- Môžeme žiakov vyzvať, aby sa pokúsili zistiť, či nežíje v ich okolí niekto, koho zastihol podobný osud. Následne by mohli zorganizovať besedu, rozhovor, zdokumentovať jeho príbeh.
- V záverečnej reflexii sa so žiakmi rozprávame o ich postrechoch, pocitoch, emóciách, pri realizácii aktivity. Čo chápu ako najväčší prínos, ako ich to posunulo, aký efekt pre ich poznanie mala aktívna práca, či zaznamenali nielen rozvoj vedomostí a poznania, ale tiež postojov a hodnôt, a ako sa to u nich prejavuje.

Aktivita 2

Anotácia svedectva

Cieľová skupina: základná škola, stredná škola

Téma: príbehy 20. storočia, totalita, monsterprocesy, väznenie, ľudské práva a slobody, kritické myslenie, čitateľská a pisateľská gramotnosť

Cieľ: Predstaviť udalosti 20. storočia z perspektívy obyčajného človeka, ktorý bol v bezprecedentných situáciách vystavený nepochopiteľnému utrpeniu, napriek tomu dokázal prežiť a zdieľať svoj príbeh s ďalšími generáciami, aby ich varoval pred opakovaním chýb, ktoré sme ako spoločnosť v minulosti urobili. Aktívne získavať a overovať informácie. Rozvíjať čitateľskú gramotnosť, kritické myslenie. Nahliadať na jeden jav z rôznych pohľadov.

Pomôcky: príbeh pamätníka, učebnice dejepisu, literatúry, dataprojektor, počítač, internet, rôzne informačné zdroje

Postup

- **V úvodnej časti aktivity** sa so žiakmi porozprávame o našej minulosti. Snažíme sa zistiť, čo vedia o politickej situácii v socialistickom Československu v 50. rokoch 20. storočia a z akých zdrojov. Overujeme, čo vedia o monsterprocesoch a ich aktéroch na strane justície i na strane obžalovaných, odsúdených.
- Pýtame sa ich, či poznajú nejaký príbeh zo svojho okolia, ktorý dokumentuje spomínanú problematiku.
- Vyzveme ich na zdieľanie informácií, ktoré k téme majú.
- Ponúkneme im k tejto téme príbeh Jána Prokopa, motivujeme ich pracovať s jeho príbehom a prostredníctvom neho sa ucelene oboznámiť s danou problematikou.
- **V ďalšej časti** ich poveríme úlohami:
 - Podrobne sa oboznámte s príbehom pamätníka prostredníctvom dostupných zdrojov.
 - Vytvorte anotáciu svedectva Jána Prokopa.
 - Vlastnými slovami v rozsahu jedného odstavca zhrňte jeho obsah i váš celkový dojem.
- Po splnení úlohy diskutujeme so žiakmi o tom, čo považujú v pamätníkovom rozprávaní za zaujímavé, čo ich prekvapilo, o čom pamätník rozprával, či sa s názormi pamätníka na niektoré javy stotožňujú alebo nesúhlasia. Vyzveme ich k tomu, aby sa zamysleli nad tým, v čom sa im život pamätníka javí náročnejší, resp. ľahší, ako ten ich.
- **V nasledujúcej časti** im zadáme úlohu vytvoriť novinový článok, odborné zhrnutie:
 - Vžité sa do úlohy novinára, ktorý má podať celistvý pohľad na tému monsterprocesov a politickej situácie v 50. rokoch 20. storočia.
 - Napíšte novinový článok, odborné zhrnutie na danú tému, do ktorého zahrniete ako pohľad pamätníka, tak aj učebnicové texty alebo súvisiace informácie z ďalších zdrojov.
 - Pri spracovaní článku použite len overiteľné, pravdivé, objektívne zdroje informácií.
 - Pri analýze historických prameňov a ich rozbere využite štandardné otázky: Kto? Čo? Kde? Kedy? Ako? Prečo?
 - Následne obráťte svoju pozornosť k možnostiam, ako výpovediam a informáciám správne porozumieť, a ako si ich overiť v prameňoch.

- Po splnení úlohy vyzveme žiakov na prezentáciu ich výstupov. Dbáme na dodržanie a používanie objektívnych a pravdivých zdrojov. Zisťujeme, aké mechanizmy overovania informácií žiaci použili. Navzájom si práce kontrolujú.
- Zisťujeme schopnosť analyzovať historické udalosti, porozumieť odbornému textu a interpretovať získané informácie do zmysluplného textu.
- Vedíme diskusiu o tom, ako sa im s témou pracovalo, aké prekážky pri práci pociťovali, čo sa im javilo ako najväčší problém.
- Analyzujeme procesnú i obsahovú stránku práce, ale nezabúdame na emocionálny i hodnotový rozmer aktivity.
- **V záverečnej časti** ich vyzveme na formulovanie odkazu, ktorý by na základe aktivity odkázali našim súčasníkom, prípadne by ho formulovali pre budúce generácie.
- Dbáme na to, aby sa spomienky pamätníkov nestávali len zdrojom smútku, ale boli aj živým odkazom, varovaním pred opakovaním chýb z našej minulosti.